

tantum solvam? Quomodo hoc potest fieri? Et, ubi sunt illa tua hesterni promissa? Hinc ille torvis oculis, miror profecto te, quasi nescias consuetudinem tabernarum, postea quam comedisti et bibisti non vis solvere? Sed certe solves nec unus obolus minuatur. Hæc est mundi similitudo, auditores: nos omnes peregrini sumus, ingredimur mundum istum tanquam hospitium, continuo fiunt obviam nobis divitiæ, deliciae, delectationes variæ, omnia bona ac felicia pollicentur, invitant ad comedendum, ad bibendum, ad dormiendum, ad luxuriandum, *nullum sit pratium, quod non pertranseat luxuria*, et simul metum et sollicitudinem auferant futuri iudicii. Nihil solvetis, inquit, Deus misericors est: non fecit homines, ut eos perdat: legite semel psalmum, *Miserere*, et omnia salva erunt. O quam suaviter illahitur concio ista in animos insipientium peregrinorum? At ubi adest mors, et egredi cogimur ab hospitio, ibi dicitur nobis: *Heus tu, solve quod comedisti; et quantum est, quod debeo? Quantum? Supplicia sempiterna. Quid supplicia sempiterna pro tam exiguis et amarissimis voluptatibus? O utinam nunquam ad hospitium divertissem: Perreat dies, in qua natus sum.* Sed dicitur ei: Non est nunc tempus penitentiae, comedisti et bibisti, solvendum est. Intelligitisne qualis sit mundus?

Necque vero hæc dicimus, ut risum excitemus, sed ut manibus ipsis quodammodo tangamus, quanta sint mundi mendacia, ad

quæ redarguenda et detegenda Christus venit. Sed si res ita se habet, si mundus mentitur, si fallit, si decipit; si Christus est veritas, si est sapientia, si fallere ac mentiri non potest, si id nos cognoscimus, et confitemur; cur adhuc sequimur mundum? *Usquequo claudicamus in duas partes?* Si mundus vera promittit, sequamur illum: si vero non ita est, sed Christus solus est verus et sapiens et fidelis, cur non sequimur eum? Cur ejus consilium non accipimus? Irascetur, mihi credite aliquando vobis, atque indignabundus dicet, *Cur dicitis mihi Domine, Domine, et non facitis quæ dico?* Sed nos pueri sumus, infantiam nostram diligimus. Ista seria et sublimia et magna non capimus, sed etsi pueri sumus, audiamus saltem puerum, qui hodie natus est nobis. Verbum Dei factum est infans, ut infantes doceret. Ecce clamat de præsepio, contemnite bona falsa, si cupitis vera: desinite umbras consectari, si lucem aspiceretis desideratis. Non vos decipiat mundus vanis pollicitationibus: non vos delinuat lenociniis mendaciorum: promittere potest, sed præstare non potest. Discite vero a me, qui vos diligo, qui propter vos factus sum pauper, cum essem dives, ut vos divites essetis. Veniet, veniet tempus, quando servis meis commutabo luctum in risum; merorem in gaudium; laborem in requiem; mortem in vitam; stabulum in paradisum, ad quem nos introducat qui est super omnia benedictus in sæcula. Amen.

CONCIO XII.

IN FESTO SANCTI STEPHANI

SYNOPSIS

Queritur, cur natalem Domini martyrium S. Stephani immediate subsequatur, cum nihil morti cum novitate sit commune? Ad cuius questionis resolutionem historia veteris testamenti accommodatur, ubi filii Prophetarum ligna cadentibus uni eorum in fluvium cecidit excussa securis, quam mox Eliseus injecto ligno enatare fecit. Eliseus est Deus pater, filii Prophetæ verbum et sapientia Dei; ferrum, homo in manu summi artificis Dei constitutus, e qua tamen in Paradiso excidit, et in fluvium hujus Mundi incidit quo non modo omnia transire cæcus homo non cogitat, sed et ipse una cum fluminis impetu abripitur, quod similitudine machinarum molarium ostenditur. Querelæ de bonis per primum hominis lapsum amissis. Tandem lignum quod Deo Filium denotat, in hoc flumen injectum hominem et profundo extrahit, et descendit; ut nos, ut fit in bilance, ascendamus: atque ut statim injecto hoc ligno hominem ascendisse appareat, hodie S. Stephanus per Ecclesiam venerandus proponitur.

In parte altera explicatur quædam oratio Ecclesie: Deus, qui in Filii tui humilitate jacentem mundum erexisti. Cur dicatur jacentem mundum, et non hominem, duæ causæ assignantur. 1. Quod homo sit parvus mundus. 2. Quod omnia creatæ per ipsum tanquam dominum vel ferantur ab eo. Quid sit humilitas, et quod illa in Deum ut Deum cadere non possit, sed in Christum hominem, ob eum quam induit humanam naturam: quæ vilis esse probatur, quod quoad animum incorporeum sit infima, quoad corpus corporum abjectissima. Quantum discrimen sit

inter Deum et hominem. Tres esse humilitatis gradus, quarum duos tantum, ut qui alterum non potuit, non habens sibi parem cui subiceretur, perfecte adimplevit Christus, idque sponte, nemine cogente, Camelo onerando Christus assimilatur. Ex fluvio hujus mundi secure transvadare docemur, si nimirum despecto illius cursu oculos ad ulteriorem ripam, hoc est, ad regnum celorum defixerimus: quod S. Stephani et Christi exemplo probatur. Tandem apostrophe ad Christum pauperem in nativitate tolerantem, et futuros labores et dolores passurum, finem dat.

Credo ego, optimi auditores, mirari vos, quid sit, quod dies natalis, et dies mortis plurimum inter se differant, Ecclesia tamen Catholica, mater nostra, latissimum Domini, ac sponsi sui natalem diem cum lugubri funere primarii filii, beati videlicet Stephani, copulaverit. Quo pacto enim ista coherent, ut heri propter Domini ortum diem festum ageremus, et hodie propter Stephani obitum diem festum agamus? Heri Domini ingressum in mundum coleremus, hodie Stephani ingressum de mundo recolamus? Heri omnia plena gaudiis et promissionibus audiremus, hodie omnia plena fletibus et minis audiamus. Heri enim si recordamini, cum ingenti lætitia canentes Angelos audivimus: *Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Hodie non sine dolore dicentem B. Lucam audivimus, *Curaverunt Stephanum viri timorati, et fecerunt planctum magnum super eum.* Audivimus heri: *Annuntio vobis gaudium magnum, quod erit omni populo: Quia natus est vobis hodie Salvator: audivimus hodie: Incruciatibus cordibus et auribus, vos semper Spiritui sancto resististis.* Heri denique audivimus: *Ap-*

paruit benignitas et humanitas Salvatoris nostri Dei: hodie audivimus: *Ecce relinquatur vobis domus vestra deserta. Dico enim vobis non me videbitis amodo donec dicatis: Benedictus qui venit in nomine Domini.* Et quid, queso, affinitatis ortus cum obitu, ingressus cum egressu, gaudium cum fletu, et promissio cum comminationibus habet? Neque vero existimet aliquis, se nodum istum solvere posse, si dicat casu factum esse, ut heri Dominus nasceretur, et hodie Stephanus moreretur. Nec enim hodie, imo nec in hieme, sed in æstate amore Domini flagrantissimus et fortissimus protomartyr Stephanus occubuit. Et tamen certum omnino et exploratum habemus, non sine magno consilio Domini ortum cum Stephani obitu conjunctum ab Ecclesia et copulatum fuisse. Hoc igitur sapientissimum Ecclesiæ Catholicæ matris nostræ consilium hodierno die pro viribus explicare Domino aspirante constitui: res enim nisi vehementer fallor, cum tempori maxime accommodata, tum vobis omnibus utilis ac fructuosa erit. Ac ut non vegetur, sed certam sedem habeat oratio nostra, primum historiam quandam ex veteri testamento, deinde verba quadam, quibus Ecclesia in publicis precibus utitur, breviter explicanda suscepimus. Ex his enim id, quod quærimus, omnino planum et manifestum fiet.

Ut igitur ab historia veteris Testamenti ordiamur cum filii Prophetarum die quadam prope Jordanem fluvium ligna cæderent, ut sibi quisque domicilium suum ædificaret, uni ex illis securis excussa de manibus est, et in profundum fluminis cecidit, ut ex capite sexto libri quarti Regum intelligi potest. Mox ille cui securis ceciderat, ad Eliseum se contulit: *Heu, heu, heu, domine mi, et hoc ipsum, inquit, mutuo acceperam.* His vocibus commotus Eliseus, arripit lignum unum, atque in eum locum projicit, ubi ferrum jacebat: continuo autem res plane admirabilis, et prodigii plena apparuit: nam ligno descendente ferrum repente ascendit, non secus ac si lignum illud nunciatus ad ferrum ivisset, et ei Propheta voluntatem atque imperium exposuisset. Quid Eliseus Propheta (ut jam historiam, quam audivistis, juxta reconditam ac spirituales intelligentiam explicemus) quid, inquam, Eliseus Propheta, nisi Deum Patrem significat? Nam ut alia omitamus, ita proprium est Dei futura multo ante providere, atque adeo Prophetam esse, ut Isaias dicat, *Annuntiate quæ futura sunt*

in futurum, et sciemus quia Dii estis vos. Quare non immerito Prophetas Deos quosdam creatos et mortales, et Deum Prophetarum increatum et immortalem appellabimus. Quid autem filius Propheta, nisi verbum et sapientiam a Deo Patre summo et vero propheta genitam designat? Porro ferrum nihil aliud, quam hominem significare ipsa ferri natura declarat. Ferrum enim, ut gladium, ut malleus, ut securis, suapte nutu ac pondere ad terram fertur, et nisi in manu artificis sit, nihil penitus operatur. At in manu artificis positum tam multa et tam præclara efficere solet, ut admirabile sit: defendit, offendit, cædit, secat, vulnerat, occidit. Denique templa, palatia, civitates, ferorum instrumentorum opera sunt. Sic etiam homo, auditores, si in manu Dei non sit, et ab eo tanquam ab architecto non moveatur atque agatur, quid per seipsum solius nature vi adjutus potest? Quid? Illud ipsum, quod ferrum potest, ad terram ruere, ibi jacere, otio languere ac marcescere potest. At præclarum aliquid sine Deo, non modo non agere sed ne cogitare quidem potest. *Non sumus sufficientes, inquit Apostolus Paulus, cogitare aliquid ex nobis tanquam ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.* Et vere sufficientia nostra ex Deo est, siquidem cum Deum nostrorum operum autorem habemus, et in ipso tanquam in architecti manibus sumus, res maximas et præclarissimas gerimus, cum dæmonibus dimicamus, nostram libidines frangimus, iram pescemus, omnes animi motus coercemus: et quod magis est admirandum, in terris sumus, et palatia fabricamus in caelis. Hoc igitur ferreum instrumentum initio in filii Prophetae manibus erat; siquidem sapientia Dei simul atque hominem condidit, eum in suam gratiam, et curam suscepit: et quamdiu homo innocentiam atque integritatem conservavit, tandiu in manibus fuit. Ut enim sapiens ait: *Iustorum animæ in manu Dei sunt.* Verum cum hæc securis in manibus artificis constituta die quadam in paradiso voluptatis aliquid operaretur, repente vento quodam superbiæ ab Aquilone exoriente agitari cepit, et post paululum de Dei manibus exiliit, et in fluvium profundissimum maximo impetu cecidit. Hinc sunt illæ voces: *Intra-verunt aquæ usque ad animam meam: infixus sum in lomo profundo et non est substantia. Veni in latitudinem maris, et tempestas demersit me. Eripe me de luto, et de profundis*

aquarum. Emitte manum tuam de alto, eripe me, et libera me de aquis multis. Porro casum istum miserabilem Liberatores nostri multis ac variis similitudinibus in Evangelio frequenter expressit. Quid enim drachma amissa? quid ille ovis perditus? quid filius prodigus? quid ille, qui ab Jerusalem in Jericho descendebat, nisi humani generis funestum casum, et ruinam plane miserabilem designat?

Cæterum, quid ipsum fluvium, in quem homo cecidit, significare dicemus? Certe nihil aliud, quam mundum istum inferiorem, in quo nihil nisi fluxum fragile, caducum et mortale reperitur. Ut enim fluvius semper fluit, et est alius, atque alius, et in eo aquas aquæ succedunt: sic etiam omnia, quæ sunt infra lunam (humanum animum semper excipio) id proprium habent, ut perpetuo labantur, et fluant et aliis occidentibus alia exoriantur, et ea, quæ exorta sunt, paulatim auquantur, senescant, et intereant: et quo magis celeriter crescant, ut sint; eo magis festinant, ut non sint. Id quod eleganti similitudine in libris confessionum B. Augustinus ostendit: Cum homines, inquit, loqui voluit, si primum verbum, postquam sonuit per partes suas, non decederet, ut alia verba succederent, nunquam esset totus aut integer sermo: Cur hoc? nempe, quia sermo res est ejusmodi, ut partes suas omnes simul habere non possit: syllabis enim aliis decedentibus et aliis succedentibus constat. Talis quoque est mundi hujus inferioris natura: nam seculis atque ætatibus præteritis et futuris componitur. Hæc vero omnia simul esse non possunt: quare decedendo et succedendo universum efficiant, et in perpetuo quodam cursu consistant more fluviorum necesse est. Quemadmodum igitur si quis in profundo fluminis positus esset, nihil nisi aquas, et eas labentes cerneret: sic etiam homo postquam in hanc vallem miseriarum ex paradiso deliciarum corruit, ita rerum labentium et peritorum multitudine obrutus est, ut nihil videat, nisi res perituras, nihil amet, nihil quærat, nisi res perituras: si divitias cernit, cernit res perituras: si honores cogitat, cogitat res perituras: si voluptates amat, amat res perituras: si gloriam et celebritatem querit, querit res perituras. Denique in re nulla, quæ constans et stabilis sit, pedem figere vult. Ac etsi de rebus æternis et de cruciatibus gehennæ, et gloria beatorum aliquid audit, somnia et fabulas

audire se putat. Atque utinam id verum non esset, neque nos id probare non possemus, auditores. Qui fabulas audiunt, laudant inventorem: sed non propterea moventur, ut faciant quod audiverunt, quia non rem seriam, sed fabulam audivisse se sciunt. Narrat aliquis in foro nescio quod spectaculum exhiberi, omnes continuo currunt: narrat aliquis ursum vel laurum aliqueum feroceum ruptis vinculis, quibus tenebatur, per urbem discurrere, omnes fugiunt: audit mercator in aliquo loquo nudinas fieri, ubi maximo pretio merces suas distrahere possit, continuo erigit aures, neque occasionem illamsibi de manibus eripi sinit: quamobrem auditores? nempe, quia ista non facta, sed vera illis esse videntur. Clamant præcones Dei, impiis et sceleratis, fornicariis et ebriosis, ambitiosis et avaris, blasphemis et perjuris æterna supplicia esse parata: et contra justos, pios, sobrios, castos, Deum præ omnibus quærentes ac diligentes æternis ac summis præmiis afficiendos esse, et quid tandem homines agunt, cum hæc audiunt? Præconem, si bene clamavit, laudant: sin minus, vituperant. Raro autem dicunt, certe verum est, quod ille ait; ergo aliter vita instituenda est, ergo mores mutandi, ebrietatis relinquenda, voluptati valedicendum est, si valere in æternum volumus. Raro, inquam, ac pene nunquam hoc dicunt, quod hæc illis fabulæ et somnia; et sola fragilia et caduca, quæ ante oculos conversantur, et quibus obruti quodam modo sunt, vera et seria esse videantur.

Ecce igitur vobis, in quem fluvium homo miserimus cecidit, cum de Dei manibus excuti se a dæmone passus est: neque solum in fluvium semper labentem cecidit, sed ipse etiam simul cum fluvio labi et currere cepit. Rapitur enim a tempore semper corrente, neque prius a cursu cessat, quam scopulum aut saxum aliquid obvium habeat, ad quod allidatur et corruat. Apposita, ni fallor, similitudine rem totam illustrabo. Solent in plerisque partibus Italie, nescio an etiam in hac nostra regione, magnæ molæ ad triticum contundendum, ita super flumina collocari, ut terram non contingant, sed ab ipsis aquis quasi naves quædam sustineantur. Verum ne fluvius totam illam machinam abripiat, et secum ferat, ea magnis catenis ad ripam alligari solet. Itaque moles illa tametsi super fluvium semper labentem posita est, ipsa tamen quamdiu

catena non solvitur, aut frangitur, immobilis perseverat. Accidit tamen nonnunquam, ut catena frangatur, et tunc omnis illa machina ab aquis deferri, et cursum eundem tenere incipit, quem ipse fluvius tenet, donec ad primum scopulum, qui occurrit allidatur, et corrumpat. Ad eundem modum. Auditores, cum Deus hominem condidit, super fluvium istum rerum presentium et caducarum illum constituit. Ac ne ipse quoque cum rebus ceteris laboretur, et curreret, et mori ipsi aliquando necesse esset, eum ad verbum suum gratiae et charitatis vinculis alligavit. Et quoniam verbum Dei ripa est plane constans et immobilis (*verbum enim Domini manet in aeternum*) periculum non erat, ne homo ad talem ripam alligatus impetu fluminis unquam abriperetur: quin etiam tempus quidem perpetuo currere, et omnia quae sunt infra lunam ad eo rapi, et senescere et interire vidisset, ipse tamen, neque cum tempore cucurrisset, neque senesisset, neque mortuus unquam fuisset. Sed quid interim accidit? Catena, qua homo cum Deo copulatus erat, soluta vel potius fracta per peccatum primi hominis est. *Iniquitates vestrae*, inquit Isaias, *diviserunt inter vos et Deum vestrum*. Quid igitur homo a Deo se junctus, ac separatus super fluvium faceret? quomodo se ab ejus impetu tueretur? qua ratione evaderet, ut non cum rebus ceteris fluere, senesceret, interiret? Hinc igitur omnes cum anne currimus, donec ad scopulum aegritudinis alienius allidimur, et corruimus. Nam cum tempore praeterente praeterimus et collabimur, et sicut mensibus menses, sic et nostris aetatibus aetates succedunt. Et sicut primum Ianuarius, deinde Februarius, tum Martius, Aprilis, Maius et reliqui in suo quisque ordine veniunt; sic et nos primum infantes, deinde pueri, tum adolescentes, juvenes, viri maturi ac demum senes sumus; et nunc in ipso portu navis corporea frangitur, et animus carne solutus alium orbem ingreditur.

Quid igitur tunc Propheta filius, nempe Dei verbum, fecit, cum securim suam, hoc est, humanum genus in fluvium cecidisse, et una cum fluvio currere vidit? Quid? Ad Eliseum Patrem suum se contulit, et coram eo casum nostrum deplorare incepit, *Heu, heu, heu, Domine mi*, quia corpus humanum ex immortalis mortale factum est. Iterum *heu*, quia mens humana sapientiae lumine orbata tenebris densissimis obruta est. Et

postremo *heu*, quia voluntas humana justitiae rectitudine amissa, conversa ad terram, propensa ad malum, atque adeo curva effecta est. Et rursus *heu, heu, heu, Domine mi*. *Heu* primo, quia natura hominis, et omnes ejus vires plagam magnam acceperunt. *Heu* secundo, quia gratiae decor, qui humanum animum illustrabat, omnino extinctus est. *Heu* tertio, quia animal nobilissimum, princeps orbis et paradisi colonus spe gloriae et beatitudinis penitus excidit. Denique *heu, heu, heu, Domine mi*. *Heu* quia locum deliciarum, et illustrissimas ac pulcherrimas homo regiones amisit. *Heu*, quia vallem miseriarum ingressus in sudore vultus sui vescitur pane suo, terram cum labore colit, et ea spinas ac tribulos gignit. *Heu*, quia vite praesentis laboribus superatus illum perpetuo cruciandum gehenna suscipiet.

Hac igitur tam pia querimonia viscera Patris mota sunt, et continuo de hominis liberatione cogitationem cepit. Et quo consilio, qua ratione, qua via illum usum esse putatis? Non deerant Patri sapientissimum et sapientiae genitori consilia hominis erudiendi de lacu miseriae et de luto facis; tamen placuit ei Angeli magni consilii consilium audire, atque ait: Ecce vocibus tuis permotus hominem liberare non abovo. Sed quid consilii capiemus? Quis ibi nobis? quem mittemus? Tum ille: *Ecce ego*, inquit, *mitte me*. Ego qui dedi consilium, feram libenter auxilium. Accepit igitur lignum noster ac verus Eliseus, et misit illud in aquas. Quid enim lignum, nisi eundem ipsum Dei filium significat? Ut enim lignum, quod leve et aerium sit, super aquas nataf, neque cadere in profundum potest; sic etiam Filius Dei, qui natura ipsa talis est, ut pondere peccatorum gravis fieri non possit, nunquam in hunc miseriarum fluvium cecidisset; neque temporum mutationibus obnoxius fuisset, nisi ipse a Patre missus, sponte ac libera voluntate in luto isto aquarum multarum mergi voluisset. Venit igitur Dei Filius, infusus est in limo profundo, tempore subjacuit, natus est, passus est, fluctibus aquarum jactatus est. Sed numquid frustra? Non certe auditores: Nam ligno isto in aquas descendente, ferrum, quod ceciderat, repente super aquas ascendit. Christi enim descensus, nostri ascensus, et ejus ingressus in lutum, nostri egressus de luto, et ejusmersio, nostrae emersionis causa fuit.

Atque haec tandem est ratio, cur Ecclesia

mater nostra Domini ingressione in mundum cum Stephani egressione de mundo copulaverit. Studet enim pia quadam, et plane materna sollicitudine hoc nobis utilissimum sacramentum in memoriam revocare, atque hac festorum dierum continuatione quasi quibusdam mutis verbis id mihi dicere videtur. Nudius tertius ferrum adhuc in imo fluvio jacebat; sed heri lignum de caelo missum ad ipsum descendit, et ecce hodie ferrum super aquas, imo et usque ad ipsum coelum ascendit. Natus est Christus in terris, ut Stephanus nasceretur in caelis. Ingressus est Dominus in mundum, ut Stephanus ingrederetur in coelum. Altus ad humilia descendit, et humilis ad alta ascendit: Filius Dei factus est filius hominis ut filios hominum faceret filios Dei. Solus Christus, inquit Fulgentius, descendit Dominus ut multos elevareret: humiliavit se rex noster; ut milites suos exaltaret. Nam non vidistis aliquando libras et stateras illas, quarum duae sunt lanceae? quantum una deprimitur, tantum altera extollitur? Deus noster, auditores, cum nos condidit, in una lance nos posuit, et ipse manebat in altera. Venit autem hostis humani generis, et invidens lanci nostrae, quam sublimem esse videbat, grandem lapidem super ipsam imposuit, atque hoc pondere usque ad fluminis profundum eam depressit, ut jam longissime distaremus a Deo. Sed numquid invidia charitatem et Deum Diabolus vincet? Nullo modo, auditores. Quid igitur fecit dulcissimus Pater noster ac Deus? Heri suam naturam ad profundum usque istud depressit, et nostram hodie usque ad coelum evexit. Cum aliquem cecidisse in terram vides, quoniam pacto illum erigere soles? Nonne te ipsum inclinas, et ei dexteram porrigis? hoc est, quod nobiscum egit Deus. Quis vestrum in libro Job sententiam illam aliquando non legit. *Operi manuum tuarum porriges dexteram?* Nos opus Dei sumus: nos ipse suis manibus tamquam figulus de luto formavit. Dextera vero omnipotentis, verbum ipsius et sapientia est. Quicquid enim Deus facit, hac dextera facit: *Verbo Domini caeli firmati sunt. Ipse dixit et facta sunt. Consurge, consurge*, inquit, Isaias, *induere fortitudinem brachium Domini*. Et: *Quis credidit auditui nostro? et brachium Domini cui revelatum est?* Hoc igitur brachium, hanc dexteram heri porrexit nobis Deus. Nusquam enim Angelos apprehendit; sed semen Abraham apprehendit:

nempe ut ipsum educeret de lacu miseriae et de luto facis. Juré igitur David Propheta, qui olim clamare solebat: *Mitte manum tuam de alto, et eripe me de aquis multis*: hodie cum cantico et laetitia dicere posset: *Dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltavit me, dextera Domini fecit virtutem: non moriar, sed vivam, et narrabo opera Domini*.

PARS ALTERA.

Jucundissimum nostrae celebritatis mysterium, quod in veteri testamento, sicut jam audivistis, adumbratum fuit, Ecclesia Catholica mater nostra illis verbis exprimere voluisse videtur, quae in publicis precibus altera Dominica post Pascha recitari solent: quae talia sunt: *Deus, qui in Filii tui humilitate jacentem mundum creavisti, fidelibus tuis perpetuam concede laetitiam, ut quos perpetuis eripuisti casibus, gaudis facis sempiternis perfrui*. Quae quidem verba admirabilis ejusdam dulcedinis plena mihi esse videntur. Sed tamen quoniam tempus nobis ad omnia explicanda non sufficeret, neque omnia obscura, aut ad id, quod quaerimus necessaria sunt: propterea solum de primis pauca quadam in praesentia dicenda esse putavimus. *Deus, inquit, qui in Filii tui humilitate jacentem mundum creavisti*: non hominem, sed mundum, hoc est, omnem hanc rerum universitatem jacere dicit. Nam cum homo cecidit, omnis eum eo mundus cecidisse videtur.

Et id quidem duplici de causa. Primum enim in hominem omnes totius mundi naturae conveniunt. Elementa quatuor sunt, humores quatuor: mixta inanima, ungues, et pili: animata non sentientia, ossa et dentes: sentientia rationis expertia, nervi et caro: denique intelligens, et consilii ac mentis compos est ipse animus: Deus enim propterea postremo loco hominem condidit, ut in ejus conditione quasi epilogum quemdam totius operis faceret. Nec injuria nunc parvus mundus, nunc epitome majoris mundi homo a veteribus appellatur. Iure igitur non tam hominem, quam ipsum mundum cecidisse, et per Christum erectum fuisse Ecclesia confitetur, in quo Dominum ac magistrum suum imitatur. Non enim Dominus ait: *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret*.

Sed aliam rationem audite. Omnia, quae

Deus fecit, sive ea animata, sive inanimata, sive sensu prædita, sive sensus expertia, sive mentis capacia, sive non capacia sint, Deum tamquam finem ultimum habent, et ad eum tendere, atque in eo conquiescere debent: quia vero ea, quæ rationis, atque intelligentiæ expertia sunt, per se Deum attingere non valent, idcirco eorum opifex et conditor Deus sapienter instituit, ut omnia homini famularentur, et per ipsum eo modo, quo possent tamquam per gradum quemdam in ipsum Deum ferrentur. Quemadmodum igitur, cum homo recta ad Deum tendit, res omnes creatæ, quæ homini famulantur, ad eundem Deum per hominem aliquo modo perveniunt: sic etiam, cum homo a Deo recedit, et diaboli a peccati servus efficitur, simul res omnes non amplius in Deum referuntur, sed iniquitati ac diabolo deservire ab homine compelluntur. Atque hac ratione simul atque homo per peccatum in profundum miseriarum cecidit, res omnes, quæ mundi nomine significantur, a suo summo et ultimo fine excidisse videntur. Id quod Apostolus Paulus ad Romanos scribens illis verbis expressit: *Expectatio*, inquit, *creaturæ revelationem filiorum Dei expectat. Vanitati enim creatura subjecta est, non volens, sed propter eum, qui subjecti eam in spe: quia et ipsa creatura liberabitur a servitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei. Scimus enim quod omnis creatura ingemiscit, et parturit usque adhuc.* Omnis, inquit, creatura, cælum, terra, sol, luna, stellæ cæteræ, elementa, animantia, plantæ, magno quodam ac vehementi desiderio eum diem expectant, in quo omnes filii Dei in suis gloriosis corporibus apparebunt. Et cur obscuro ita vehementer eum diem adesse cupiunt? Propterea, inquit, quod *Vanitati creatura subjecta est non volens, sed propter eum, qui subjecti eam in spe.* Cogitur enim hæc omnis rerum creaturarum universitas homini servire, qui propter peccatum magna quædam vanitas factus est: Nam *Universa vanitas omnis homo vivens.* Sed nihilominus, inquit, *Non volens, neque libens homini peccatori deseruit; sed Propter eum dumtaxat, qui subjecti eam.* Omnia, inquit David, *subjecti sub pedibus ejus, oves et boves universas: insuper et pecora campi.* Illam igitur diem res omnes creatæ expectant, in quo sublatis de medio peccatoribus, et in gehennâ carcere detruis, ipsæ quoque de onere servitutis, sub quo nunc genuant, liberabuntur, et in sta-

tum meliorem ac beatiorem positæ conquiescent. Quia vero tantum munus, non nisi a communi omnium Liberatore et assertore Christo habebunt, idcirco sapientissime mater nostra Ecclesia Catholica non hominem solum sed cum eo mundum universum cecidisse, et per Christum erectum fuisse affirmat, cum ait: *Deus, qui in Filii tui humilitate jacentem mundum erexit;* quod idem est ac si obscurius dixisset: Deus, qui lignum in fluvium dimisisti, et ferrum, quod jacebat, extraxisti.

Sed jam de ipsa humilitate ac descensu nostri Liberatoris tempus nos admonet, ut dicamus Dei Verbum ac Filium, auditores, in duplici natura subsistere, divina videlicet atque humana, ac proinde Deum simul et hominem esse, nemo sacris nostræ religionis initiatus ignorat. Ac si de priori natura sermo sit, Dei filius vere ac proprie capax esse humilitatis non potest. Humilitas enim virtus est, quæ animum retinet, ne super seipsum ascendat, neve locum altiore, quam sibi conveniat, petat: cederet enim et collideretur. Sicut ex adverso magnitudo animi eundem animum retinet, ne in abyssum desperationis se præcipitet.

Quocirca humilitas non cum animi magnitudine, sed cum superbia pugnat. Ipsa vero animi magnitudo non cum humilitate, sed cum parvitate atque exilitate animi bellum gerit. Cum igitur natura humilitatis ea sit, ut animum intra suos fines ac terminos contineat, ne forte alius volet, quam par est: Deus autem cancellos ac fines, quibus coercetur nullos habeat, neque locus esse altior ullus inveniatur, cum ipse unus altissimus vere nominetur, et sit, illud profecto efficitur, ut humilitas in Deo, si proprie loqui velimus, neque fingi, neque cogitari ulla ratione possit. Quid igitur Ecclesia sibi vult, cum ait, *Deus, qui in Filii tui humilitate jacentem mundum erexit?* Cujus tandem hæc humilitas est? Negare non possumus, Auditores, vere Dei Filii humilitas est.

Verum non ei tribuitur secundum eam naturam, quam accepit a Patre, nisi fortasse metaphorice, et per quamdam similitudinem, ut doctores Theologi dicunt; sed dumtaxat secundum eam, quam assumpsit ex virgine. Si modo rex aliquis agricolæ alicujus vestes indueret, ut fieri solet, videlicet ne passim ab omnibus cognosceretur, ei profecto rustici nomen si non ratione status ac dignitatis; certe ratione vestium optime conveni-

ret. Neque dubium est, quin a multis agricola putaretur, despiceretur, contemneretur, fortasse etiam, si se præberet occasio, levi de causa vapulari. Pari ratione rex noster ac Dominus, *Cum in forma Dei esset, et Non rapinam arbitraretur Esse se æqualem Deo;* tamen *semetipsum*, ut ait Apostolus, *exinanivit.* Ad quem modum, Apostole beatissime? Dei formam et majestatem amittendo? Ipsum audiamus. *Formam*, inquit, *servi accipiens, et in similitudinem hominum factus, et habitu inventus, ut homo.*

Itaque sicut rex ille rusticus dici poterat, quia rusticas vestes induerat: sic etiam rex noster, ut magnus Athanasius in libro de salutari adventu Christi docet, ideo humilis et pauper factus est, quia humilem et pauperem naturam accepit. Induit enim carnem nostram, vestem plane rusticanam, et cum ea *In terris visus est, et cum hominibus conversatus est, et tamquam unus de plebe imo ultimus in plebe, et Novissimus vivorum* nihili factus est, irrisus est, consputus est, humilis denique, et humilis valde habitus est, quem tamen *Si cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent.*

Ut autem vestis hujus, qua Dominus noster vestiri dignatus est, villitatem intelligamus, illud cogitare debemus, res omnes creatas duobus generibus omnino contineri. Alia enim incorporea, alia corporea sunt. Ac in incorporeis quidem ordines seu gradus decem inveniuntur, nimirum ordines Angelorum novem, et unus mentium humanarum, qui sine controversia infimus ac postremus est. Quod quidem, vel ex eo intelligi potest, quod animus humanus quasi quidam horizon in finibus intelligentium ac sentientium formarum positus est: et ab intelligentibus differt, quod ipse sentiens, seu potius sentiendi principium, et corporis perfectio est. Et rursum a sentientibus differt, quod mente atque intelligentia præditus est: neque vero in rebus corporalibus sui gradus et ordines desunt. Nam primum et maxime sublimem locum cælum, tamquam corpus purissimum et nobilissimum obtinet: subter cælum est ignis, subter ignem aer, subter aerem aqua, subter aquam terra tamquam fax mundi, et elementem gravissimum, obscurissimum, et rudissimum posita est. Jam igitur ex tot rerum generibus, quæ obscuro ac hominem componendum convenisse existimatis? Sane res admirabilis est hominis constitutio. Volebat

Deus hominem duplici parte constare, et partim corporeum, partim incorporeum esse, et tamen ut omnis superbiæ occasio tolleretur, non valde nobilem aut sublimem illum existere; jam enim arrogantiam Deus hujus lascivientis vermuculi prævidebat. Quid igitur fecit? Ex utroque genere rerum id, quod infimum atque abjectissimum erat accepit: nempe mentem humanam ex incorporeis, et terræ limum ex corporatis, atque ex his naturam unam effecit, quam nunc humanam appellamus. Itaque si animum tuum inspicias, nullum alium animum viliozem, et minus intelligentem: si materiam corporis tui, nullam ea sordidiorum, atque humiliorum reperiri videbis. Nam igitur non rustica, et pannosa vestis hæc nostra natura existimanda est, præsertim si cum excellentia et nobilitate tanti regis compararetur? Vere, auditores, vere *semetipsum exinanivit, formam servi accipiens et habitu inventus ut homo.* Nam etiamsi Angeli omnium præstantissimi naturam Dei Filii assumere voluisset, adhuc vestimentum valde rusticanum induisset: tanta est Filii Dei sublimitas atque majestas. Quanto igitur magis nunc pannosam et vilem tunicam induisse dicendum est, cum non celestem ac prope divinam Angelorum: sed terrestrem ac mortalem hominum naturam induerit? Conjectio sane duarum naturarum tam discrepantium, tam dissimilium, tam disparium, tam extremarum, quales sunt divina atque humana, ejusmodi est, ut si facta jam non esset, nunquam in hominum animos cadere potuisset esse faciendam. Multo si quidem minus esset hominem effici pulicem vel formicam, quam verbum Dei cum carne humana conjungi. Nonne abjectio maxima et humilitas incredibilis videretur, si homo posset et vellet ita formicæ naturam assumere, ut vere formica diceretur, et esset? Et tamen quid interesse putatis inter hominem et formicam? Homo corpus habet, habet et formica: sensu præditus est, et formica: homo ratione et consilio gubernatur, et formica: tametsi enim rationis est expertus, ita tamen prudenter et sapienter operatur, ut Salomon homines ipsos ad scholam formicæ mittere non dubitaverit: *Vade*, inquit, *piger ad formicam.* At qua lingua tam erudita, sapiens, tam diserta vel mediocriter explicare posset, inter Deum et hominem, quantum discriminis sit? Deus creator, homo creatus: Deus æternus, homo caducus:

Deus summum et infinitum bonum, homo pulvis et cinis : et tamen hodie vere canere nobis licet : *Verbum caro factum est, et habitavit in nobis. Quis loquetur potentias Domini et auditas faciet omnes laudes ejus?* Si Deus hominis aliquando recordari, et ab eo cognosci voluisse tantum est beneficium, ut David stupefactus clamet, *Quid est homo, quod innotuisti ei?* Et rursum, *Quid est homo, quod memor es ejus?* Quid nos facere, quo gaudio exultare, qua lætitia gesticire, quibus vocibus Dominum laudare par esset? qui (ut ante dicebamus) sine mendacio canimus, *Verbum caro factum est et habitavit in nobis?* Hæc eo spectant, auditores, ut intelligamus quam eximium, quam excellens, quam singulare sit illud donum, quod his diebus accepimus : et quanta amoris dulcedo in corde sempiterni Patris recondita : ac demum, quam non immerito Ecclesia dicat, *Deus, qui in Filii tui humilitate jacentem mundum crexisti.*

Verum quando jam ostendimus Dei Eilitum non secundum naturam divinam sed dumtaxat secundum humanam humilem dici posse, quanta fuerit secundum hanc ipsam naturam ejus humilitas, brevis, si placet aperiamus : tres sunt gradus humilitatis. Unus eorum, qui superioribus se subjiciunt : alter eorum, qui etiam pares tamquam superiores colunt : tertius eorum, qui non modo cum paribus, sed etiam cum inferioribus tamquam inferiores se gerunt. Ac primus quidem incipientium, secundus proficientium, tertius perfectorum est. Nam superioribus subjici humilitas quædam est : paribus subjici magna quædam humilitas est ; inferioribus subjici maxima, perfectissima atque absolutissima humilitas est. Majorem enim hac humilitatem nemo habet, quam ut se quis inferioribus subjiciat. In primo gradu Dominus noster plane enituit. Nam cum Deum superiorem haberet, ita se ei subjicit, atque ejus imperio ita obtemperavit, ut cum ab eo ad labores, ad jejunia, ad ignominiam, ad verbera, ad crucem, denique ad mortem mitteretur, non modo imperium non recusaret, sed etiam incredibili cupiditate illud perficiendi flagraret, *humiliavit semetipsum*, inquit Paulus, *factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis.* Quia etiam semper Patrem Deum se homine majorem predicabat, et omnia opera sua in eum tamquam in primum auctorem referebat. *Vado ad Patrem*, inquit, *quia Pater*

major me est, et rursum : A me ipso facio nihil : sed Pater in me manens facit ipse opera. In secundo gradu propterea Dominus versari non potuit, quod parem nullum, cui se subjicere posset, haberet. Est enim ipse omnino medius inter creatorem et res creatas. Deum habet superiorem, sed cætera omnia inferiora. Ipse enim, ut ait Apostolus Petrus, *Profectus est in caelum subjectis sibi Angelis et Potestatibus et Virtutibus.* Et *Est caput*, ut beatus Paulus ait, *Omnia principatus et potestatis.* Omnia enim, ut testatur idem Apostolus, *Subjecti Deo sub pedibus ejus, sine dubio præter eum, qui subjeet et omnia.* Porro in tertio, atque adeo perfectissimo humilitatis gradu nemo unquam, ut noster Liberator, excelluit. Quibus enim se Dominus non subjicit? Terreno imperatori imperator ipse cælestis se subjicit, cum nondum natus in Bethleem perrexit, ut ejus edicto pareret. Parenti Virgini et Josepho nutritori se subjicit, de quo legitur, *Et erat subditus illi.* Legis præcepto ipse legis et Prophetarum auctor se subjicit, cum offerri in templo, circumcidendi et redimi voluit. Baptiste Joanni ipse verus Baptista se subjicit, cum ab eo in Jordania baptizatus est. Discipulis suis ac servis ipse verus Dominus ac magister se subjicit, cum eorum pedes lavit. Hominum judicio ac tribunalibus ipse Judex vivorum et mortuorum se subjicit, cum ad crucem condemnatus est. Denique morti ac doloribus ipse vitæ et salutis auctor se subjicit, cum virgis caesus, et in crucem raptus, atque sublatus est. Hæc est igitur humilitas filii Dei, hæc dextera manus porrectio, hic ligni descensus in aquas, ut securus, quæ ceciderat, enataret : et homo atque orbis totus, qui jacebat, erigeretur. *Deus*, inquit Ecclesia, *qui in Filii tui humilitate jacentem mundum crexisti.*

De camelo ferunt, eam, cum onerandus est, sponte sua procumbere : deinde ubi onus super eum impositum est, surgere et onus simul attollere. Sic, auditores, Liberator noster fecit. Nam cum instar cameli magnus ac sublimis esset, ita ut sedem haberet in caelo et scabellum pedum suorum in terra, quisnam super humeros ejus mundum, qui ceciderat, imponere, aut eum in terra deprimere potuisset? Non dicat Romanus. Ego Deum ad terram prostravi : non gloriatur Judæus, se manus impias in regem gloriæ injecisse. Nam nisi ipse sponte sua genua flectere et humi procumbere voluisset,

set, nemo ipsum non modo lædere, sed ne attingere quidem potuisset. *Ego*, inquit, *pono animam meam : nemo tollet eam a me : sed ego pono eam.* Ipse igitur instar cameli semetipsum exinanivit, genua flexit, humi procubuit : deinde post paululum exurrexit, et nos simul in humeros suos sublatus, de imo fluvio ad summum evexit. Nec enim surgere Dominus poterat, quin natura nostra, quam ille susceperat, simul exurgeret. Non enim corpus æthereum, ut Valentinus putabat ; neque phantasma, ut Manichæus somniabat, neque corpus sine anima, ut Apollinaris delirans assererat, sed vere corpus humanum et vere animum humanum Dei Verbum suscepit. Neque solum corpus illud et animum illum Dominus in regnum cælorum iniecit ; sed nos omnes, si non re, certo spe salvos atque beatos effecit. *Cum essemus mortui peccatis*, inquit Apostolus Paulus, *convivificavit nos Christo, cujus gratia estis salvati et conresuscitanti et conservare fecit in cælestibus.*

Verum enim vero, auditores, illud oblivisci nullo modo debemus, nondum re ipsa, sed spe tantum salvos esse : et adventum Domini nos de lacu miseræ et de luto fecis extraxisse quidem ; sed nondum a flumine penitus eduxisse, jacebamus in profundo, nunc in summis aquis natamus ; hærebamus in luto, nunc extra aquas caput extulimus ; sed nondum tamen ad ripam pervenimus : magna pars fluvii trajicienda est, adhuc impetum fluminis, adhuc flatum ventorum, adhuc casum istum formidare debemus. Quid igitur nobis faciendum est, ut sine periculo fluvium istum trajiciamus, et securi ac læti ad ripam perveniamus? Accipite consilium meum utilissimum ac saluberrimum et animis vestris mentibusque diligentissime commendate, et finis sit orationis.

Experientia ipsa testatur, auditores, eos qui periculosa flumina, ac præsertim equis transmittunt, si in aquas currentes intuentur, continuo perturbari, et ex equis ruere : si vero non in cursu aquarum, sed in eam ripam, ad quam tendunt oculos conjectos habeant, feliciter pene semper evadere. O consilium singulare? Beati, plane beati, qui illud capere et sequi diligenter voluerint. Fluvius, quem transmittimus, res creatæ, labentes et periturae sunt : ripa florida, pulcherrima, immobilis, ad quam pergitur, regnum cælorum est. Qui igitur cursum istum aquarum, honorum, voluptatum, divi-

tiarum, deliciarum, et commodorum presentium ac fragilium aspiciunt, ipsi seipsum decipiunt, et sibi ipsis ruinæ et interitus causa sunt. Res enim istæ, si aspiciantur, perturbant, excecant, circumagunt, delirare atque insanire etiam homines prudentissimos faciunt. At si, qui serio staturunt, sibi oculos a Dei regno removendos non esse, et res adversas fortiter propter illud præmium patiuntur, et res secundas non minus fortiter propter idem præmium contemunt, o quam, secure, quam jucunde, quam alacriter flumen transmittunt.

Aspicite, auditores, atque intuemini, quæ nobis exempla Dominus Christus, et ejus protomartyr, alter nascendo, alter moriendo reliquerunt. Stephanus beatissimus juvenis erat, sicut magna pars nostrum hodie est : carnis infirmitate circumdatus erat : fluvium, quem nos trajicimus trajiciebat : et cum die quadam fluvium intumesceret, et rapidissimo cursu ferretur, nec solum aquæ, sed magni etiam et crebri lapides cum aqua descenderent, et ipse in medio fluvio constitutus esset, quid illum fecisse putatis? num animam abjecisse? num lapidum impetum extimuisse? Nihil horum fecit. Nam in solam ripam oculos conjectos habebat. *Ecce*, inquit, *video caelos apertos, et filium hominis stantem a dextris virtutis Dei.* Ecce quid ille aspiceret, quid intaeretur, quid animo cogitaret, cum fluvium istum pertransiret. Atque hac ratione brevi feliciter *obdormivit in Domino*, hoc est, ad ripam, ad portum tranquillissimum pervenit. O verum somnium! O quietem placidissimam? Obdormivit B. Stephanus, ut in die novissimo gloriosus resurgeret. Obdormivit, ut jam a laboribus penitus requiesceret. Obdormivit in terra, ut perpetuo vigilaret in caelo, et corona gloriæ juxta nomen suum coronatus, et martyrii palma illustris perpetuo triumpharet.

Sed quid ipse Dominus, princeps et caput martyrum fecit? Non timebat, auditores, quidem iste cursum aquarum, tuto in aquas respicere poterat : atque ut apertius loquar sine periculo inter opes amplissimas, et in maximis honoribus versari potuisset ; nihiloniam tamen, quia dux noster esse, et exemplo nos docere volebat, in aquas, labentes nunquam oculos suos defixit, et nihil plane rerum presentium habere voluit. Respicite ortum, respicite cursum vite, respicite obitum, et semper eum aut nudum aut seminudum videbitis.

Erubescat igitur Christianus, qui nisi in deliciis vivere non potest. Erubescat Christianus, qui dies festos agere nisi in comensationibus et ebrietatibus non novit. Ego quidem, auditores, vehementissime timeo, ne sicut virgo beata in die festo filium amisit, sic in istis festis diebus plerique Christianorum Domini gratiam et Dominum ipsum amittant, et dum adhuc de ortu Domini gaudent, in ipsis Dominus moriatur. Nam sicut per jejunia præcedentia Dominum introduxerunt, quis dubitat quin etiam per crapulam et ebrietatem illum expellant? Respicite, quæso, respicite ad quem modum nasci voluit. Nascitur Dominus orbis, et palatium ejus vile tugurium est: aula ejus, stabulum pecudum est: tapetia ejus, tela araneorum sunt: lectulus præsepe, et famuli bos et asinus. Regina mater sedet in feno, rex filius jacet in præsepio. O quam cito, dulcissime puer, rationem transmittendi fluminis demonstrare aggredieris! Nondum loqueris ut tibi ipsi prospicias; et satis loqueris, ut nos admoneas atque instituas. Vix natus es, et bellum contra voluptates ac ciasteli geris: et famem ac sitim, frigus, ac nuditatem et alia vite hujus incommoda incipis sustinere. Et hæc quidem initia sunt, majora te manent pro nostra salute ferenda supplicia. Cresce, puer dulcissime, cresce. Jam enim exaccit culter, ut circumcidaris. Jam tibi fuga in Ægyptum, squalidae solitudines, jejunia intolerabilia, tentationes gravissimæ, itinera frequentissima, persecutiones atro-

cissimæ, labores infiniti, dolores incredibiles, verbera sine numero, vulnera sine mensura, jam spine et clavi, jam crux et lancea tibi parantur. Nunc amarum calicem passionis primoribus tantum labellis degustas; post paululum autem totum usque ad fæces exhauries. Nunc jaces inter animalia mansueta, quæ te fovent, venerantur, adorant: tunc tauri multi, et canes multi circumdabunt te. Nunc te simplices pastores muneribus rusticianis honorant; tunc execrabiles scribæ et Pharisei in te maledicta, convitia, falsa testimonia et blasphemias evoment. Nunc Angeli cum lætitia canunt, *Gloria in altissimis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis*: tunc turbæ insane clamabunt: *Tolle, tolle crucifige eum*. Nunc Maria et Joseph te medium habent: tunc in medio latronum, tamquam princeps sceleratorum, pendebis. Nunc hiemis asperimæ frigus et horror lacrymas ex oculis tuis eliciunt: tunc plagæ ac vulnera sanguinem ex omnibus tui corporis membris elicient. Et hæc omnia, et alia multa non propter te, sed propter nos, et pateris et patieris: nos aperi sumus, tu pharmacum bibis: nos fures sumus, tu furtum exsolvis: nos culpas admisimus, tu luis pœnas: neque id solum, sed etiam lacrymis tuis risum perpetuum nobis acquiris: et nuditate vestem gloriæ, et stabulo paradisi, et laboribus quietem, et morte vitam beatam et sempiternam, quam nobis concedat Deus, qui est benedictus in sæcula. Amen.

CONCIO XIII.

DE DOMINICA INFRA OCTAVAM NATIVITATIS

THEMA

Quanto tempore hæres parvulus est, nihil differt a servo, cum sit Dominus omnium; sed sub tutoribus et actoribus est usque ad præfinitum tempus a patre. *Gal. iv, v. 1.*

SYNOPSIS

Triplici sensu præsens thema explicatur, secundum sensum Ecclesie, Apostoli, et auctoris. Christus nos sua Nativitate humilitatem docere voluit, unde illum Deus Pater in specie servi et parvuli, cum esset absolutus hæres, sub tutoribus Joseph et Maria ad nos misit, ne ullam eum non recipiendi excusationem haberemus. Atque hic est Ecclesie sensus. Paulus autem reprehendere volens Galatas, quod ita ad legem veterem inclinati essent, statum legis veteris pueritio comparat, Evangelii vero maturæ ætatis: ubi puerorum condiciones convenientissime Judæis adaptantur, ut sunt, non differre a servis, non uti pleno rationis judicio, non provocari ad bonum spe magnorum premiorum, nec metu gravium suppliciorum a flagitiis absterri. Modernus festa celebrandi ritus improbat. Tertio exponitur de nobis, qui etsi respectu Judæorum viri quidem sumus, tamen respectu sanctorum adhuc pueri sumus et heredes Christi. Quanto utilius sit homini subesse quam præesse exemplo puerorum docetur, et quanto studio sancti vitæ monasticæ laus encomio egregio celebratur: et quorundam frivola sollicitudo objecta retrahitur. Denique ad obedientiam et humilitatem superioribus exhibendam in omni statu, exhortatio epilogum agit.

Tribus modis Apostolicam sententiam, quam hodierna die nobis Ecclesia considerandam proponit, exponi posse video. Uno modo juxta sensum Ecclesie, altero modo juxta sensum alium ad nostrum propositum accommodatum. Quis est igitur sensus Ecclesie? Cur hodie infra octavam Natalis Domini sententiam istam Ecclesia legi voluit? Non alia de causa, auditores, quam ut nobis incredibilem Dei nostri caritatem, obedientiam et humilitatem, commendaret, qua his diebus formam servi pro nobis accipere dignatus est.

Videbat Deus genus humanum morbo superbiæ potissimum laborare, neque esse aliquid, quod omnes homines in suam perniciem magis appetunt, quam regere, præesse, dominari. Videbat præterea medicamenta verborum, et cohortationum, quæ per prophetas suos adhibuerat, parum aut nihil profuisse. Quid igitur fecit? Cogitavit de adhibendo medicamento efficaciori, videlicet de Christo. Magis enim movent exempla, quam verba, ut omnes noverunt. Ait igitur intra se: Mittam ad eos doctorem aliquem sapientissimum, cui non credere stultitia sit; et jubebo, ut servi habitum assumat, ut reipsa et factis doceat humilitatem. Sed quem mittam? Hominem aliquem? At fortasse dicent cum ideo servare, quod non potuerit regnare. Angelum aliquem? At estimabant eum divino imperio compulsam, non libenter et ex animo in humilitate vivere? Scio quid faciam, *Verēbuntur* fortasse *filium meum*: illum igitur mittam, ut cum

viderint homines filium meum sapientissimum, et naturaliter Dominum atque heredem bonorum meorum, et quem nemo cogere, cui nemo imperare potest; iam sponte sua, et libera voluntate servi formam accipere, et humilitatem verbis et factis predicare, excusationem nullam habeant, et *Convertantur ut et sanent eos.*

Sed quomodo fiet istud? Si Filius Dei naturaliter Dominus atque heres est omnium divitiarum Dei Patris, quo pacto servus esse poterit? Numquid hereditati paternae renuntiabit? At id, neque potest, neque decet fieri. Qua ratione igitur fiet, ut idem sit heres et Dominus; et tamen ut servus aliorum potestati subijciatur? Audite quale consilium salutis nostrae amator ardentissimus Deus invenerit: consideravit heredem quanto tempore parvulus est nihil a servo differre, cum sit Dominus omnium, nec enim parvuli regere aut gubernare, vel seipsos aut alios possunt, quod proprium dominorum est; sed contra potius reguntur, gubernantur, tractantur, moventur ad arbitrium aliorum, quod est maxime proprium eorum, qui serviunt. Faciam igitur, inquit Deus, ut filius meus, qui secundum formam Dei servire non potest, naturam humanam assumat, et non repente existat vir naturae atque perfectae aetatis, sed primum sit infans; deinde puer, tum adolescens, postremo vir; atque hoc pacto quanto tempore parvulus erit more ceterorum infantium aut puerorum, nihil differet a servo. Hic est igitur sensus Ecclesiae: Fratres, inquit, quanto tempore heres Dominus noster ac liberator Christus, parvulus est, infans est, parvulus est, sicut istis diebus est, nihil differt a servo, non loquitur, non imperat, non ambulat quod vult; sed sub tutoribus et actoribus Josepho et Maria est, qui eum nutriunt, custodiunt, tractant et movent ut volunt; idque usque ad praefinitum tempus a Patre, hoc est, usque ad annum trigesimum, usque ad istud tempus erit subditus illis: et tum demum a Patre constituetur Rex super Sion montem sanctum ejus predicans praecceptum ejus: tunc primum incipiet praedicatione Evangelii colla vel corda potius hominum sibi subijcere, et omnem terram ad imperium suum adungere. Istud igitur fuit Domini nostri plenum sapientia, plenum pietate, plenum charitate consilium. Ista fuit illa admirabilis, et obstupescenda adinventio, de qua loquitur Isaias, cum in

illo suo pulcherrimo cantico ait: *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris: et dicetis in illa die, confitemini Domino et invocate nomen ejus, notas facite in populus adventiones ejus. O qualem inventionem, auditores! O quam dignam omni acceptione, et quam dulciter complectendam, et animo altissime infigendam! Confitemini Domino, et invocante nomen ejus. Dicite superbis atque ambitiosis: vide miser quid excogitaverit Deus tuus, ut te a morbo isto liberaret, Filium suum sapientissimum potentissimum, regem angelorum, Dominum universitatis servum esse voluit, hominibus pauperibus subesse voluit; praesepi, et lacte, et fasciis et bajulo indigere voluit: istas fossas altissimas et profundissimas fieri, voluit ut arcem tuae superbiae debellaret; et tu adhuc non intelligis miser, quo te ista sua superbia ducat? Depone fastum, comprime tumorem, agnosce pulverem tuum; noli velle videri major Domino tuo, et sapientior magistro tuo. Hic est igitur sensus Ecclesiae. Nunc sensum Apostoli videamus.*

Castigare volebat beatus apostolus Paulus filios suos Galatas, quod a perversis quibusdam hominibus seducti, putarent esse necessarium caeremonias veteris legis simul cum Evangelio observare, circumcidere masculos, colere sabbatum, agere neomnias, et alia, quae Judaico populo praescripta erant. Itaque comparat statum veteris legis pueritiae, statum Evangelii aetati matura, ut inde Galatis et nobis omnibus ostendat, tam turpe esse Christiano caeremonias legis observare, quam turpe esset viro gravi cum pueris ludere. Quis non rideret, si virum aliquem quadraginta vel quinquaginta annorum videret currere, et clamare cum pueris per plateas, flagello verberare trochum

Edificare casas piosello ad jungere mures.
Ludere par impar; equitare in arundine longa?

Ita prorsus ridicoli et ridendi sunt, qui Judaicis fabulis intendunt.

Atque ut hoc paulo diligentius et accuratius explicemus, quae sunt condiciones puerorum? Primum a famulis non differunt. Nam ut scitis et experientia didicistis, in domibus bene institutis, sicut servi, ita etiam pueri, non quod volunt agunt, sed ad arbitrium aliorum vivunt, quin etiam minorem libertatem pueri habent, quam servi, et minus tractant pecunias et res ceteras, quam servi: imo saepe ipsis servis pro uno

numero aereo supplicabunt. Deinde judicium rationis nondum plenum et maturum habent, et magis sensibus more brutorum, quam ratione ducuntur: ex quo fit, ut pueris paedagogus attribuat, qui eos elementa doceat. Ad ideo perverso modo insituntur ii, qui nondum pueritiam excesserunt, et tamen gymnasia philosophorum aut jurisconsultorum frequentare jubentur: Nam nec in eo studio propter judicii immaturitatem proficere possunt, et interim tempus illud amittunt, quo levioribus disciplinis humanitatem informari debebant. Postremo nec spe magnorum praemiorum ad bonum provocantur, nec metu gravium suppliciorum a flagitiis deterrentur. Pueri siquidem multo facilius ducuntur pomis et placentis, quam promissione civitatum et regnorum. Et contra non usque adeo terrentur metu magnorum suppliciorum, carceris, exilii, crucis, sed id quod maxime timent, nihil est aliud quam virga.

Istae sunt igitur condiciones parvulorum, quae optime atque apissime in Judaeis conveniunt. Prima est a famulis non differre: et lex vetus in servitute homines condemnabat, ut Apostolus ait: in servitute vero, non solum quod eos de diaboli et peccati potestate non liberabat; sed etiam, quod jugo multiplicium et obscurissimarum caeremoniarum subiciebat, et quod minis et terroribus ad legem observandam compellebat: quod eosdem magis peccatores, atque adeo magis servos ex occasione faciebat. *Littera enim occidit, spiritus vivificat*: ex lege non deletio, sed cognitio peccati et qui cognoscit voluntatem Domini sui et non facit, vapulabit multis: Deinde lex per litteram jubendo et per spiritum non adjuvando, magis concupiscentiam hominum peccatorum excitabat, et eos irae ac vindictae magis obnoxios reddebant. Itaque *Lex quidem sancta, et mandatum sanctum et iustum et bonum*; sed peccatum occasione accepta per mandatum, majores vires accipiens, miserum hominem in servitute adhuc duriorum et graviorum redegit. Hoc est quod apostolus ad Romanos scribens: *Lex, inquit, iram operatur*. Nam per legem cognitio peccati, per cognitionem concupiscentia (siquidem ferimur in vitium), per concupiscentiam legis transgressio, per transgressionem reatus atque obligatio ad poenam. Servi igitur erant Judaei, non vero liberi sumus, ea libertate, qua nos Christus liberavit: Nam et jugum illud grave tam

multiplicium caeremoniarum de cervicibus nostris Christus amovit, et vinculum peccati, quo crudeliter astriciti tenebamur a diabolo ipse confregit. Et *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis*, quae vere ac proprie lex nova et Evangelium dici debet, nos tales effecit ut jam Deo non tamquam vindicti et exactori, timore quodam servili; sed ut amantissimo et dulcissimo patri, liberali et spontanea voluntate serviamus. Deinde Judaei nondum plenum et maturum judicium rationis habebant, quae est altera conditio puerorum. Hinc videlicet legem tamquam paedagogum habuerunt, et in scripturis suis non sublimis et theologicos sensus; sed litteram dumtaxat et grammaticam intelligentiam assequuntur. Nec parum inter eos profectio videbatur, qui Deum unum esse cognoscebat, et vitulos aureos et argenteos pro Deo non adorabat; denique ita crassam adhuc, et plus quam bovinam et asinam intelligentiam habebant, ut Deus per Isaiam diceret: *Cognovit hos possessorem suum et asinus praesepit Domini: Israel autem me non cognovit*. Christiani vero, quorum status non puerorum, sed virorum gravium et perfectorum est, non amplius paedagogo subjecti in elementis primis versantur; sed ipsum Christum, doctorem, theologum maximum et sapientissimum, de reconditis ac arcanis misteriis disserentem audiunt. Postremo pueri nec spe magnorum praemiorum ad bonum provocantur, nec metu magnorum suppliciorum a flagitiis absterrentur; sed pomis et placentis, et metu virgae facillime ducuntur: ita quoque Judaei tamquam vere et proprie pueri, parvis rebus movebantur, promissione unius anguli augustissimi orbis terrarum victoria de inimicis, pace temporali. Denique nihil frequentius Dominus eis pollicebatur, quam terram fluentem lacte et melle. Et quid, quae, avidius expetunt pueri quam lac et mel? At vero Christianis hominibus jam viris effectis, non lac et mel; sed regna aetate imperia Deus promittit, nempe celi possessionem consortium Angelorum, conspectum et colloquium Dei, gloriam, beatitudinem, immortalitatem. Pari ratione Judaei virgam metuebant, damna et supplicia temporalia: Christiani autem non virgam, sed patibulum; non jacturam temporalium honorum, sed gehennam et ignem sempiternum metunt. *Nolite timere eos (ait Dominus), qui occidunt corpus, nolite metuere virgam; sed timete*

eum, qui postquam occiderit corpus, potest etiam animam perdere in gehennam. Hinc igitur Apostolus Paulus argumentum sumit ad suos Galatas stultitiam apertissime convincendum, tamquam si diceret: O insensati Galatae, quis vos docuit repuerascere? Si tempus legis pueritia quaedam erat; si tempus Evangelii aetas gravis et matura est, unde vobis desiderium ex Evangelio ad legem redeundi? Quando visum est, ut aliqui ex senibus fierent pueri? Videmus quidam quotidie ex pueris fieri senes, sed pueros ex senibus fieri numquam vidimus.

Atque ista quidem Apostolus ad Galatas: sed quae multo majori ratione in homines Christianos hujus temporis conveniunt. Nam, ut praetermittam caetera, quid, quae, crastina die, pridie videlicet circumcisionis, et rursum paulo post pridie Epiphaniae plurimi ex Christianis faciunt? Quales ineptiae videbuntur, quales nugae plus quam pueriles exercebuntur? Et quid est hoc aliud quam judicare, quam repuerascere, quam ignorare Christianismum? Quid enim interest inter Judeos et Christianos, quantum ad festorum dierum celebrationem attinet? Nonne quod illi tamquam pueri epulabantur coram Domino, bibebant vinum, comedebant pinguis, maectabant boves et oves, et carnali atque externa quadam laetitia exultabant: isti vero, Christiani videlicet, et spirituales solemnitates spiritali laetitia, spiritalibus epulis, cantentes et psallentes in cordibus suis celebrare debent? O quantum absimus a religione et perfectione patrum majorum nostrorum. O quid illi istis diebus sentiebant. O quanto silentio, et quam altis contemplationibus suspendebantur. O quomodo spiritus eorum istis diebus pinguescebat, cor liquefiebat, oculi plebeant dulces lacrymas, omnia ossa et omnes medullae exultabant! Non supererat illis tempus, quod in nugis et vanitatibus consumerent: totos dies, et magnam partem noctium stupor ille ingens, atque admiratio tot Sacramentorum, quae his diebus Deus peregit, illa abyssus charitatis et humilitatis Dei nostri sibi vendicabat. Sed jam ad tertium et postremum sensum hujus loci veniamus.

Quanto tempore haeres parvulus est, nihil differt a servo, cum sit dominus omnium: sed sub tutoribus et actoribus est, usque ad praefinitum tempus a patre. Videtur mihi hoc loco Apostolus virtutem obedientiae et humilitatis tamquam imprimis necessariam homini Chri-

stiano, commendare. Quemadmodum enim tempus legis cum tempore gratiae, comparatum pueritia quaedam est: ita quoque tempus gratiae, si cum tempore gloriae comparatur pueritia est. Et nos licet cum Judaeis collati viri simus: tamen cum beatis hominibus, et caelum jam obtinentibus comparati, nihil aliud quam pueri sumus: et rectissime dicitur de nobis, ut B. Hieronymus exponit, *Quanto tempore haeres*, hoc est, homo Christianus, qui vere est haeres Dei, cohaerens autem Christi. *Parvulus est*, per fidem videlicet ambulat et non per speciem (nam fides est parva, et imperfecta cognitio, et propria puerorum). *Nihil differt a servo*, hoc est, proprio arbitratu non vivit; *Sed sub tutoribus et actoribus est*, sub obedientia praepositorum, et patrum spiritualium degit, *Usque ad praefinitum tempus a patre*, usque ad finem hujus, et principium alterius melioris et felicioris vitae. Itaque omnes nos pueri sumus, et si salvum esse velimus, more puerorum vivere debemus; *Nisi efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum caelorum.*

Sicut igitur parvulus nihil pejus et gravius accidere potest, quam relinqui sibi: si enim parvulus aliquis tutoribus et actoribus destituitur, et rem suam familiarem per se administrare incipiat, an non paucissimis diebus omnia bona sua dissipabit et pauper ac mendiculus fiet? Ita quoque nihil nobis omnibus periculosius, quam praeesse, nihil utilius, quam subesse: nam pueri sumus. Omnes autem quidem homines incredibili cupiditate flagrant libertatis, neque mala est ista cupiditas, sed bona et naturalis et implebit eam Deus tempore suo: sed error noster in eo versatur, quod nimis properamus, et dum adhuc pueri sumus dominari et regere volumus. *Qui crediderit*, inquit Isaias, *non festinet*, venit aliquando tempus, quando tutoribus et actoribus non indigebimus, et magis liberi et domini et reges erimus, quam ut in eam quam optare potuimus. Sed *Qui crediderit, non festinet*: Vanum est vobis ante lucem surgere: expecta modicum, et dum parvulus es, tutores et actores non aspernare, bonum est tibi ad tempus subesse magis quam praeesse. Non vidisti aviculas adhuc implumes volare volentes sine alis, et miserabili casu ad terram corruentes? Non vidisti frumentum, quod nimis mature exortum est, statim exsiccare? Hinc videlicet beatus Franciscus vir sapientissimus dicere solebat: « In praetatione periculum, in obedientia lucrum, in

humilitate meritum: et stultus esse illos, qui eo tempore, quod nobis ad meritum concessum est, non meritum, sed periculum magis amant: » hinc ipse idem non solum munere generalis magistri vel ministri, ut ipsi loquuntur, se abdicavit, nec solum generali et provinciali ministro, sed etiam privato custodi obedire voluit. Hinc etiam magnus ille Joannes, ut collatione 19. auctor Cassianus, cum annos triginta in eremo sanctissimam et sublimissimam vitam duxisset, tandem ad monasterium abbatis Pauli se contulit, et Deo gratias, ac sibi utilius, fructuosius, securius existimavit sub obedientia praelati alienius, quam proprio judicio vivere. Hinc B. Hieronymus ad Rusticum scribens, et Bernardus in sermone tertia de circumcissione, et ante eos magnus Basilius in quaestionibus diffuse explicatis, vitam communem sub obedientia praelati utilitate et securitate vitae solitariae anteponunt. Ridebunt fortasse nonnulli, sed rideant quantum velint: ista est prudentia et sapientia vera sanctorum, quod pueri sumus, et mare magnum undosum et periculosum turbatissimum transeamus, et qui proprio sensu ducitur, propriis viribus et brachiis natat, qui vero Deo in homine obedit, et non facit quod vult, sed quod jubetur; ille a Deo quodammodo fertur, et in Dei humeris quasi quiescens, non suis, sed Dei viribus, et brachiis natat. Hinc orta sunt monasteria, hinc religiones, hinc homines Deo suadente didicerunt prorsus vivere, ut pueri, non administrare rem familiarem, non uxores ducere, sed ad arbitrium aliorum vitam et mores suos componere. Id primum Apostoli fecerunt, deinde sancti pene omnes hoc genus vitae adamaverunt: Nam praeter Antonios, Paulos, Macarios, Hilariones, etiam Basilius, Nazianzenus, Hieronymus et Augustinus, Martinus, Benedictus, Gregorius et Beda, Anselmus et Bernardus, Dominicus et Franciscus monachi, et monachorum patres et pastores fuerunt. Imo vero post martyres fere omnes sancti homines, et miraculis et vitae excellentia clari ex monasteriis et religionibus prodierunt.

Dicit aliquis, in modico suades nobis, ut omnes vitam istam amplectamur: « Opto apud Deum in modico et in magno. » Quid enim eam vitam laudem, quam Dominus consuluit, quam Apostoli tenuerunt, quam Basilius, Chrysostomus, Hieronymus, Augustinus, Bernardus summis laudibus praedicaverunt, quam sancti pene omnes adamaverunt,

in qua ut Bernardus ait: « Homo vivit purius, cadit rarius, surgit velocius, incedit cautius, irroratur frequentius, moritur securius, praemiatur copiosius? » quae non audit querelas uxoris, nec genitus liberorum, nec tumultum servorum: quae hominem liberat sollicitudine opum acquirendarum, metu conservandarum, dolore amittendarum: quae illum transfert de ordine hominum ad ordinem angelorum: quae letum in vita, securum in morte, beatum post mortem facit? Istam ego non laudem vitam? illos ego non praedico, qui quanto tempore parvuli sunt sub tutoribus et auctoribus vivere decreverunt? Audi quid beatus Augustinus in epistola ad Hilarium scribens dicat: « Ergo ipse, inquit, qui haec scribo, perfectionem, de qua Dominus locutus est, vehementer adamavi, et non meis viribus, sed gratia ipsius adjuvante sic feci; neque enim quod dives non fui ideo minus mihi imputabatur: nam neque ipsi apostoli, qui priores hoc fecerunt, divites fuerunt. Sed totum mundum dimittit, qui et illud, quod habet, et quod optat habere, dimittit. Et ad hoc propositum quantis possum viribus alios exhortor. » Audiant haec, qui a servitio Dei homines deterruit: « Quantis, inquit, possum viribus ad hoc propositum alios exhortor, et in nomine Domini habeo consortes, quibus hoc per meum ministerium persuasum est. » Et libro tertio contra litteras Petilianus: « Perrexit, inquit, deinceps Petilianus ore maledico in vituperationem monasteriorum et monachorum, arguens etiam me, quod hoc genus vitae a me fuerit institutum. »

At, inquis, si omnes religiosi fiant, mundus perigit: quis enim genus humanum propagabit? Quis urbes et regna gubernabit? Quis judicia et bella administrabit? Antiqua quae rimonia est, et ei sapienter Chrysostomus et alii Patres responderunt. Sed accipe breviter responsum meum: eastu et probatam ac sanctam religionem ingredi, ibique maneat, et penitentiam agas, donec omnes homines monachi fiant, et tum demum impendente periculo ne mundus pereat: habeto licentiam egrediendi. Stultae et pueriles sunt istae querelae, neque tibi aut mihi cura incumbit providendi, ne mundus pereat: neque periculum est. Semper enim fuerunt, et erunt plures, qui viam latam quam qui augustam ingredientur.

Sed his omissis, quia non omnium est religiosi fieri, sed eorum dumtaxat, quod

Deus singulari beneficio ad obsequium suum vocat, et quibus inspirat spiritum perfectionis, contemptum rerum presentium, desiderium futurarum (nec enim homines sunt, qui ista tam alta et tam sublimia persuadent, sed Deus ipse est), idcirco omnes exhortor, ut singuli in suo gradu et statu, quem elegerunt, obedientiam et humilitatem discant, ut

suis episcopis, suis pastoribus, suis præceptoribus, suis patribus tamquam tutoribus et actoribus, ut vere parvuli et hæredes regni cœlestis, penitus obtemperent, eisque subjaceant, ut hac ratione tandem ad veram libertatem et hæreditatem aliquando perveniant, quam nobis concedat, qui est benedictus in sæcula. Amen.

CONCIO XIV.

IN DIE EPIPHANIÆ DOMINI

THEMA

Surge, illumina Jerusalem, quia venit lumen tuum, et gloria Domini super te orta est. *Isaie* LX. v. 1.

SYNOPSIS.

Etsi triplici mysterio festum hoc celebre sit, de uno tamen sola hac concione agitur, de vocatione scilicet Gentium per tres magos inchoata. Per Jerusalem in prophetica hac lectione intelliguntur Apostoli et fideles, qui intrepidi in fide permanserunt; ubi docemus constanter Ecclesiæ adhærere, etsi multi ab ea desciscant. Prophetæ poëtis Ethnicis comparati. Sedere in loco sublimi vel humili, pro prosperitate, familiare Prophetis. Apostolos modis tribus surrexisse, et quomodo. Pauperum duo genera; et qua ratione vera gloria acquiratur per media debita. Quomodo Apostoli fuerint illuminati, per Christum scilicet, qui multis lucē esse declarat. Summa gloria Dei Patris Filius sapientissimus, et miracula etiam, quæ per Apostolos homines paulo ante rudes sequenter fiebant. Judæis obscuriores tenebras effudisse Deum quam gentibus demonstratur, quod in ridiculis ineptiis sui Thabud, et in reedificatione templi tempore Ruffini miraculose impedita luculenter apparuit. Judæos vincti cecitate a nostri temporis Hæreticis: hos vero a nonnullis Catholicis, qui vel solis ibi exortu oculos claudunt, vel ducentem stellam aut differunt aut facile deserunt, ostenditur.

Pars posterior propositum prosequitur thema, et in primis apostolos lumini periculose errantibus a longe apparenti comparat. Cur Deus Gentium vocationem ab humilibus et paupe-

ribus sit auspicatus causæ. 1. Ut Gentium conversio soli omnipotentis Dei, et non regum industria adscriberetur. 2. Ut primitivæ Ecclesiæ fundamenta jacerentur firmiora. 3. Ut minus invideremus divitibus opes et honores, cum per ea nihilo sint meliores. 4. Quia facilis ignem verbi Dei instur lignorum aridorum concipiunt humiles, secus autem divites. Denique cum finis erat Evangelii homines a terrenis rebus abstractos divinis adjungere, facilius ab iis pauperes quam divites avelli quis non videt? Evangelii efficacia etiam reges convertere potuit, quod in hodiernis Magis apparet; ad quorum exemplum quisque conversionem suam instituire ad finem usque docetur.

Hodierna celebritas, auditores optimi, multis nominibus maxima et lætissima, et nostra, hoc est gentium propria, singularem devotionem ac religionem a nobis omnibus prope suo jure postulare videtur. Agimus enim hodie Domini apparitionem, et exultantibus animis beatæ spei initia celebramus, tribusque divinissimis, lætissimisque mysteriis ornatum, atque illustrem colimus diem. Hodie stella duce primitivæ Gentium tribus muneribus auro, thure et myrrha, Christum regem, Deum et hominem agnoverunt. Hodie liberator generis humani proprio baptismo aquas omnes ad sordes peccatorum eluendas et homines regenerandos consecravit. Hodie primo, eoque jucundissimo prodigio idem Dominus aquas mutavit in vinum, et nos dulcedinis et suavitatis e-